

Adviesraad Sociaal Domein Nieuwegein

Reactie gevraagd advies op Omgevingsprogramma Gezondheid 2024-2026

Nieuwegein, 26 oktober 2023

Geacht college,

Het advies van de Adviesraad Sociaal Domein op het voorliggende Omgevingsprogramma Gezondheid 2024 – 2026 is samen te vatten tot een zestal conclusies of vragen met daarnaast een flink aantal vragen op meer projectmatig niveau. Mogelijk kan na bespreking met de gemeente onze reactie worden aangepast.

Het Omgevingsprogramma Gezondheid telt inclusief bijlagen meer dan 40 bladzijden. Gezondheid is natuurlijk buitengewoon belangrijk en een breed terrein. Maar zoals iemand bij de adviesraad opmerkte: “Het is breed, maar de mens is ook breed”; dus als we constateren dat de inwoners van Nieuwegein minder gezond zijn dan de overige inwoners van de regio, is er alle aanleiding om meer aandacht te besteden aan het brede veld van gezondheid. Ook de gemeenteraad vond dat, gezien het initiatiefvoorstel ‘focus preventieve Gezondheidszorg Nieuwegein’.

Conclusie 1: Dit Omgevingsprogramma Gezondheid is een belangrijke stap. En daar zijn we als Adviesraad Sociaal Domein blij mee.

Er is begrijpelijkerwijs gestreefd naar een zekere volledigheid, en er staat dat meerdere partijen hebben bijgedragen, ook inwoners. Toch is het lastig in het stuk de burger te vinden.

Hier en daar wordt een stukje theoretisch model ingevoerd, mogelijk ook in een poging greep op de omvangrijke werkelijkheid te krijgen. Wat ons betreft kan dat naar de bijlagen.

Enigszins storend vinden we ook jargon: “health in all policies”. De vertaling staat er vervolgens achter: gezondheid in alle beleidsterreinen. Ons advies is om het document nog eens te bezien op toegankelijkheid voor de inwoner. Mogelijk met een uitvoeriger aanbiedingsbrief en overzichten nog meer naar de bijlagen.

In de samenvatting staat helder verwoord waarop de gemeente zich wil gaan richten, namelijk op gezonde leefstijl en gezonde leefomgeving, met daarin een belangrijke focus op preventie en een beleid dat dicht bij de inwoner wil zijn, met een accent op jeugd en jongeren. Hoewel we dat accent op jeugd wel onderschrijven, zijn we blij met de aandacht voor de andere categorieën inwoners als ouderen (bv. valpreventie ouderen voorkomt veel voortijdige zorg). En wat betreft de aandacht voor jeugd, vooral in de preventieve sfeer, ontkom je niet aan aandacht voor volwassenen, denk aan het spreekwoord ‘goed voorbeeld doet goed volgen’ bijvoorbeeld als het gaat om gezond eten en middelengebruik.

Conclusie 2: Wij zijn het eens met het accent op leefstijl en leefomgeving en de focus op preventie

De uitgangspunten ‘gezonde leefstijl’ en ‘gezonde leefomgeving’ worden uitgewerkt naar ambities met een lange lijst van bestaande en nieuwe projecten. Die bestaande projecten worden vooral ook

gevonden door projecten te inventariseren die raken aan gezondheid en die te vinden zijn in andere beleidsdomeinen (het hoofdstuk Raakvlakken).

Ambitie 1 Gezond gewicht

Sporten en bewegen zijn hiervoor essentieel. Maar zeker niet minder: gezonder eten. In dit verband zijn we zeker voorstander van ontbijten op school en zeker ook voorstander van de schoolmoestuinen.

Ambitie 2 Verminderen van middelengebruik

Hier denken wij allereerst aan de jeugd. Roken, alcohol, lachgas en andere middelen. Maar zolang voor volwassenen en ouderen ruim of meer dan ruim alcoholgebruik de norm lijkt te zijn, blijven jongeren dit gedrag kopiëren (dat geldt ook voor andere genotmiddelen natuurlijk).

- Over agressie door verslaving aan middelen lezen we niets;
- Weten we eigenlijk iets van de schade door bovenmatig drankgebruik bij ouderen, zowel financieel, fysiek, psychisch en natuurlijk sociaal? Hoe is bijvoorbeeld het verband met eenzaamheid?
- We maken ons ook zorgen over het online gokken. Mogelijk moeten we hiervoor kijken naar de rijksoverheid, maar zijn er ook mogelijkheden die wij als gemeente kunnen benutten?

Ambitie 3 Versterken van de mentale gezondheid

Naarmate we ouder worden, krijgen we vaker te maken met mantelzorg. Het is bekend - wordt ook in de nota gesignaleerd - dat mantelzorgers niet zelden zwaar tot té zwaar worden belast. En ook de mantelzorger wordt ouder. Het wierp binnen de Adviesraad de vraag op hoe het eigenlijk staat met het Respijthuis, een verblijfplaats waar 24-uurs vervangende hulp wordt geboden aan die degene waarvoor wordt gezorgd; zodat dat de mantelzorger echt vrij heeft. De komst van een dergelijk huis, afdeling van een verpleeghuis (?) lijkt ons steeds dringender met een vergrijzende bevolking.

Enkele vragen die verder bij ons opkwamen:

- Vroeger waren er sociale werkplaatsen: waar zijn deze zeer kwetsbare burgers nu? Wie begeleidt ze en sterker nog: wie monitort ze? Welke zorg is er überhaupt voor kwetsbare inwoners?
- Waar zijn buurt-/ opbouw- en jongerenwerkers gebleven? Hoe worden jongeren nu gemonitord? Hoeveel jongerenwerkers zijn er nu actief in Nieuwegein? Voor hoeveel jongeren? Hoe staat het met het jongeren centrum, zodat er meer zicht is op eventueel buitensporig gedrag en er eindelijk een legale eigen plek met jongerenwerkers komt? Staat daarover iets in de nota Jeugdbeleid?
- Op de buurtpleinen: welke professionals (hoe opgeleid) begeleiden de dagbesteding. Hoe worden de vrijwilligers geschoold en begeleid bij voorbeeld bij dagbesteding- en activiteiten voor dak- en thuislozen?
- Waarom kunnen mensen uit Nieuwegein niet meer deelnemen aan specifieke activiteiten in Utrecht en IJsselsteiners wel? Waarom wordt er geen subsidie meer gegeven en is men zo naïef door te zeggen: dat hebben we zelf in Nieuwegein... Mochten initiatieven in buurgemeenten wel beschikbaar zijn voor specifieke groepen, waarom niet voor inwoners uit Nieuwegein? Zoals waar het gaat om sport en dagbesteding?

Fysieke leefomgeving

Wat betreft de fysieke leefomgeving kunnen we zeggen dat Nieuwegein in het algemeen gesproken een groene stad is met een paar prachtige stadsparken en ook verschillende kleinere parkjes. Maar straten de naam "park" geven maakt de straat niet groener!

We merken op dat er relatief weinig groen is in de wijken Merwestein, Batau-zuid, delen van Fokkesteeg, Rijnhuizen en het Stadscentrum. We doen de suggestie vaker te werken met groen in de hoogte, zoals bij voorbeeld de flat op de hoek Jan Sluyterslaan – Hildo Kropstraat. Ook kan gedacht

worden aan geveltuinen (verwijderen van straatstenen bij de woning. De groenwerkers verwijderen stenen en aarde en storten tuinaarde. De bewoner koopt planten en onderhoudt deze).

We onderstrepen de ervaringen van het Inclusiepanel. Leden van de adviesraad zijn graag bereid te laten zien welke obstakels zij tegenkomen met bij voorbeeld een scootmobiel.

- Bijvoorbeeld: logische oversteekplekken in verlengde van het trottoir;
- In Galecop zijn nauwelijks oversteekplaatsen te vinden voor kinderwagens, rolstoelen e.d.;
- Ook zijn in Galecop veel klachten over stoeptegels die ongelijk liggen of een golvend patroon vertonen wat bij een regenbui leidt tot grote plassen;
- We adviseren om bij het herbestraten “open” straattegels te gebruiken zodat het water kan wegstromen;
- Bushaltes zijn in het algemeen redelijk goed toegankelijk, maar de laatste tijd wordt de toegang te vaak versperd door huurfietsen;
- Van tijd tot tijd wordt een bepaald gedeelte van het wijkwegennet onder handen genomen. Maar het afwerken met belijning kan soms tijden op zich laten wachten. Bijv. in Fokkesteeg (Merwesteintunnel) ontbreken de haaiantanden en in Merwestein, omgeving Calscollege is de voorrangssituatie niet op orde.

We beseffen dat sommige veranderingen veel tijd kosten. Zo hebben inwoners de gemeente in februari 2022 geattendeerd op het ontbreken van oversteekmogelijkheden op de Batauweg. Nu, september 2023, is er een begin gemaakt! Geef als gemeente aan dat je bereid bent om uitleg te geven over werkzaamheden die door omstandigheden worden vertraagd. Maar maak om inwoners te informeren ook gebruik van het lokale blad Kontakt, de Molenkruier.

Wat betreft de woningen:

- Bijvoorbeeld in de zogenaamde Centrale As zijn een aantal woningen sterk verouderd, hoe staat het daar met het leefklimaat, is er samenwerking tussen Woonin en Bouw -en Woningtoezicht van de gemeente?

- Hoewel Nieuwegein natuurlijk creatief is omgegaan met de leegstaande kantoren en deze tot appartementen heeft verbouwd, lopen berijders van een scootmobiel er wel tegen aan dat hun scootmobiel in de woning moet staan omdat er geen bergruimte is met laadstation.

Ook staan die woningen vaak in een zeer stenige omgeving met te weinig groen.

Conclusie 3: gemeente maak in de fysieke leefomgeving uw werkzaamheden vlotter af.

Gezondheidsaspecten verschillende domeinen

We zijn blij met de inventarisatie van gezondheidsaspecten bij de verschillende domeinen. Het is een prachtige stap om over de domeinen heen te kijken! Petje af hiervoor!

Het is absoluut winst deze bij elkaar te zien en we vinden het op papier ook wel indrukwekkend. Per ambitie worden de verschillende projecten/ initiatieven vermeld, met daarbij of het bestaand is of nieuw. Er staat niets /weinig in over de stand van de verschillende projecten, of wanneer rapportage verwacht mag worden. Ook wordt de looptijd van de projecten niet vermeld en of het om tijdelijk geld gaat. En wanneer rapportage is gepland. Wij geloven vooral in langdurige projecten waarbij periodiek bijsturing plaats vindt op basis van evaluaties zodat effecten kunnen beklijken.

In een evaluatie gehouden in juni 2023 waren ook inwoners betrokken. Men was onder meer blij dat het begrip Positieve Gezondheid integraal wordt meegenomen in GALA (= Gezond en Actief Leven Akkoord), en ook dat in nieuwe planologische gebieden rekening houden gaat worden met deze gezondheidsaspecten.

Conclusie 4: inventarisatie van gezondheidsaspecten in de verschillende beleidsvelden vinden we een belangrijke eerste stap om efficiënt met de middelen om te gaan.

In het hoofdstuk van Strategie naar Uitvoering zegt u de plannen te realiseren door lokale en regionale samenwerking. De gemeente kan daarbij afhankelijk van de situatie verschillende rollen kiezen. Hoe vindt de besluitvorming dienaangaande plaats? Welke afwegingen? (blz 28). Er wordt al veel samengewerkt met IZA/GALA/leefbaarheid en veiligheid, Laaggeletterdheid, armoedebestrijding, enz. Maak gebruik van deze samenwerkingsverbanden.

De gemeente stelt zich voor het Omgevingsprogramma Gezondheid jaarlijks te evalueren door middel van gesprekken met alle partijen en op basis van de uitkomsten bij te sturen. Dat lijkt ons een vrij arbeidsintensieve maar wel goede manier om boven tafel te krijgen wat wel en wat niet lukt.

Conclusie 5: het is zinvol om jaarlijks gesprekken te houden met de betrokken partners en op die wijze de voortgang van het programma te monitoren, inclusief rapportage.

Tijdelijk geld

Kijken we vervolgens naar de nieuwe projecten waarvoor gedurende 4 jaar geld beschikbaar is dan valt op dat de doelen hiervan niet SMART zijn geformuleerd. Kortom: wat is het concrete doel en hoe willen we dat bereiken. Voor nieuw beleid is 2 jaar 120.000 beschikbaar daarna 70.000 tot en met 2026.

Een zo breed terrein als gezondheid met slechts een looptijd van 4 jaar tot eind 2026 geeft maar beperkt tijd om de effecten van het ingezette beleid na te gaan. Dat signaleert u ook, en u verwacht na 2026 verder te kunnen gaan met de ontwikkeling van het gezondheidsbeleid in Nieuwegein. We pleiten ervoor om de tijdelijke gelden daar in te zetten waar al aangesloten kan worden op bestaande initiatieven zodat maximaal rendement mag worden verwacht. En waarop na 2026 verder kan worden gebouwd. Met participerende inwoners, maar deze moeten dan wel over voldoende kennis beschikken over de gezondheidsissues die besproken worden! Gelukkig ziet de gemeente wel in dat hier dan eventueel een belangrijke rol voor haar is weggelegd.

Conclusie 6: Tijdelijk geld zoveel mogelijk inzetten door aanhaken aan bestaande initiatieven of samenwerkingsvormen.

Tot slot onze centrale vraag: "Hoe gaan de gezondheidsplannen de inwoner, de burger bereiken?"

Waar wij als adviesraad sociaal domein beducht voor zijn is dat het gezondheidsbeleid zwaar wordt opgetuigd, maar dat uiteindelijk er te weinig geïnvesteerd zal worden om langer durende concrete acties voor (en met) inwoners te realiseren.

Misschien kan een omvangrijk terrein als gezondheid niet anders starten dan met min meer abstracte doelstellingen. Met die doelstellingen kunnen we het gewoon eens zijn. De grote vraag is: wat betekent dit nu feitelijk in de praktijk voor de inwoner van Nieuwegein en met welke kosten gaat e.e.a. gepaard? Daarop geeft het omgevingsprogramma geen antwoord. Na besluitvorming door het college en de gemeenteraad zullen wij de ontwikkelingen volgen, om er op toe te zien dat de gezondheidsplannen voor de inwoners ook werkelijk gerealiseerd worden.

Werkgroep Zorg, Welzijn en Gezondheid: Aart Jongejan, Ria Hooijmans, Thea ten Hulscher, Marlon van der Pol, Leny Smit (rapporteur) en Riekje Tetteroo

Vastgesteld door de Adviesraad Sociaal Domein Nieuwegein 26 oktober 2023